

проблеми законодавства України про кримінальну відповідальність та практики його застосування: міжнар. студ. наук. конф. – Харків, 2015. – С. 433-436

3. Сервецький І.В. Деякі проблеми кримінальної відповідальності за шпигунство / І.В. Сервецький // Юридична наука. – 2016. – №7 . – С. 75-85

Очеретян К.О., студентка,

Науковий керівник: Лускатов О.В., к.ю.н., доцент,
професор кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

ДО ПИТАННЯ ПОБУДОВИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ВЕРСІЇ

Початкові відомості про злочин, що надходять до слідчого, часто є неповними й уривчастими. Вони явно недостатні для обґрунтування висновку про наявність чи відсутність складу злочину, винну особу тощо. Для отримання доказів у справі необхідно імовірно пояснити походження та існування, наявність або відсутність обставин і фактів, що мають значення. Таким логічно обґрунтованим припущенням, що пояснює походження фактичних даних, а також причин досліджуваного явища слугує версія.

Вирішуючи яке саме з припущень вірне, слідчий перебирає багато варіантів і тільки досвід та факти, здобуті у розслідуванні, дають змогу дійти до істини. Останньому результату передують складний процес побудови версій.

На думку О.М. Ковальнової, їх побудова поділяється на декілька етапів, а саме: перший – включає в себе аналіз та синтез наявних даних, другий – слідчий узагальнює свій досвід з приводу типових справ, щоб пояснити певні питання, які виникають. Третій етап, відповідно до думки науковця, включає в себе поєднання отриманої інформації від першого та другого етапу. Остаточним та завершальним етапом автор називає формулювання остаточної слідчої версії після тривалого розумового процесу. [6, с. 169]. Проте даний

розподіл є умовним, так як з досвідом данні процеси відбувається набагато швидше, адже ситуації можуть бути аналогічними до минулих розглянутих цим же слідчим кримінальних проваджень.

Так А.А. Мацола зазначає, що найбільш типові слідчі ситуації та версії дозволяють слідчому повно спланувати процес розслідування злочину, який бере свій початок з визначення цілі [5, с. 221]. І справді, останнє є важливим кроком до вирішення справи, адже не визначивши її, дуже важко зосередитись на чомусь одному, оскільки коло всіх можливих варіантів надзвичайно велике. Версії ж спрямовують на отримання нових доказів, перевірку виявлених та відкриття фактів, що були невідомими.

Версія будується на основі тих даних, які має в своєму розпорядженні слідчий, а оскільки їх недостатньо, щоб з вичерпною повнотою і достовірністю встановити обставини, що цікавлять його, і вони допускають декілька ймовірних пояснень, то зазвичай висувається декілька версій, всі вони представляють думки, які можуть бути або достеменними, або помилковими. Оскільки на самому початку розслідування не відомо, яке з них відповідає дійсності, а яке помилкове, то на цьому ґрунтується правило, згідно з яким необхідно висувати стільки версій, скільки може бути дано пояснень наявним фактам, які задовольняли б завдання розкриття злочину [2, с. 494].

Залежно від слідчих версій визначаються конкретні обставини і питання, з'ясування яких дасть можливість твердити про істинність висунутих версій. Під час побудови версій слідчий повинен глибоко вивчити матеріали справи, всі дані, використані для їх уточнення, конкретизації, що покликані для конструювання всіх можливих в конкретних умовах версій. При недотриманні цієї умови злочини іноді залишаються нерозкритими. Версія повинна формуватися в категоричній формі, приблизно у такому вигляді: «злочин скоїв Б.», «Б. скоїв злочин з метою заволодіння майном потерпілого», «злочин був скоєний при перевищенні меж необхідної оборони» і тому подібне. Саме таке формулювання є необхідним для формування та створення криміналістичних

версій, адже воно допомагає отримати чіткий та більш точний висновок [2, с. 495].

На початковому етапі слідчий має, як правило, незначну кількість інформацію про вчинене кримінальне правопорушення. Не завжди виявлені на місці фактичні дані мають відношення до того, що сталося. Для вирішення цього завдання у слідчого складається картина у вигляді мозаїки, де виявлені сліди займають певне місце. Щоб не помилитися в правильності їх розташування, слідчий повинен шукати причинно-наслідковий зв'язок між фактичними даними і подією злочину, а також причинний зв'язок цих даних між собою. Цей зв'язок на перший погляд простежується не завжди, так як між різними обставинами можуть бути просторові і часові проміжки [1, с. 52].

За допомогою всебічного аналізу слідчий проводить певну систематизацію зібраного матеріалу. Далі в окрему групу відбираються факти, що імовірно знаходяться в певному зв'язку з розслідуваною подією. В результаті виходить певна сукупність фактичних даних, яка, на нашу думку, має лише одне спільне – причинний зв'язок з розслідуваною подією. Щоб на цій основі будувати слідчі версії, треба оцінити зв'язок всіх наслідків і причини, яка існує між поодинокими окремими фактами і розслідуваним подією. Але це передбачає дослідження і взаємозв'язків між окремими фактами, а також між ними і розслідуваною подією [3, с. 180]. Під час логічних роздумів щодо зв'язку слідчий може дійти висновку в результаті, яких дій стався злочин, дуже часто можна вже навіть припустити версію щодо умисного чи необережного діяння.

Важливо врахувати також той фактор, що слідчий в залежності від злочину та його виду може викладати зовсім різні версії. Як зазначає В.В. Пясковський, побудові версій за наявності інформації про діяння, вчинене щодо неповнолітнього, завжди повинен передувати збір і вивчення наявних відомостей, які можуть бути отримані з будь-яких джерел: процесуальних і не процесуальних [4, с. 256] Тобто, щоб висунути найбільш точну версію, треба володіти максимально повною інформацією щодо злочину.

Отже, слідча версія повинна бути обґрунтована об'єктивно існуючими фактичними даними, де ці факти є не тільки результатом дії однієї причини, а й причинно пов'язані між собою. Слідча версія повинна витікати з них і пояснювати кожен з цих фактів. Можна сказати, що факти, на яких будуються слідчі версії, служать безпосередньою причиною їх побудови. Слідча версія завжди відіграє важливу роль, оскільки за допомогою неї формується поступово коло відомостей, що дають змогу слідчому детальніше уявити подію злочину. Тож, її побудова є однією з вагомих функцій, яку виконує слідчий.

Список використаних джерел:

1. Князьков А.С. Тактико-пізнавальна природа слідчої версії / А.С. Князьков // Право. – 2013. - №2. – С. 48-59;
2. Москаленко Г.В. Побудова типових слідчих версій на початковому етапі розслідування злочинів / Г.В. Москаленко // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 493-499;
3. Трухачев В.В. Питання про криміналістичну версію / В.В. Трухачев // Суспільство і право. – 2013. - № 4. – С. 179-181;
4. Пясковський В.В. Побудова слідчих версій в кримінальних провадженнях про насильницькі злочини, вчинені щодо неповнолітніх / В.В. Пясковський // Криміналістика и судебная экспертиза. - 2015. - Вып. 60. - С. 255-265. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2015_60_30;
5. Мацола А.А. Побудова слідчих версій на початковому етапі розслідування перешкодження законній професійній діяльності журналістів/ А.А. Мацола//Науковий вісник Ужгородського національного університету-2017-Випуск 42. – с.221-224. - Режим доступу: <http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.42/54.pdf>
6. Ковальова О.М. До питання визначення особливостей методики побудови криміналістичних версій під час розслідування злочинів / О.М. Ковальова // Південноукраїнський правничий часопис. - 2014. - № 3. - С. 168-170. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2014_3_54